

LASTEN JA NUORTEN RAHA-ASIAT

OPAS VANHEMMILLE

 Säästöpankki

SISÄLLYS

MAARIT LASSANDER – PERHEEN TALOUSTAITOJEN LAPSILLE JA NUORILLE TALOUDEN VALMIUKSIA	4
Vanhempien rooli taloustaitojen välittämisessä.....	4
Miten puhua talousvaikeuksista perheessä	4
Raha on mielenkiintoinen keskustelun aihe	5
JO PIENESTÄ PITÄEN LAPSET OPPIVAT PERUSVALMIUKSIA, JOISTA TULEE MYÖHEMMIN TALOUDEN TAITOJA	6
Mikä motivoi lasta oppimaan?.....	7
Auta lasta oppimaan rahan arvo ja harjoittelemaan taloushoidon tapoja	7
MITEN ERI-IKÄISET LAPSET OMAKSUVAT TALOUSTAITOJA?.....	8
4–7-vuotiaat	8
8–10-vuotiaat.....	8
11–14-vuotiaat.....	9
15–18-vuotiaat	11
SÄÄSTÖPANKKI – ALAIKÄISEN ASIOIDEN HOITAMINEN PANKISSA	12
LASTEN JA NUORTEN PÄIVITTÄISASIOINTI	12
Tilin avaus	12
Maksukortti ja verkkopankkisopimus	12
Pankkitunnukset.....	13
LAPSELLE SÄÄSTÄMINEN JA SISOITTAMINEN.....	15
Rahastosäästäminen.....	15
Osakesäästäminen	15
Säästövakuutus	15
Lahjoittaminen	15
ITSENÄISTYVÄN NUOREN RAHA-ASIAT	16
Teini voi säästää itse	16
Asp-tili.....	16
Opintolaina.....	16
Budjetti	17

Taloulosaamisen taidot kuuluvat kaikille ja niitä on hyvä opetella jo pienestä pitäen yhdessä läheisten aikuisten kanssa.

Olemme pankissa huomanneet, että alaikäisen raha-asioiden hoitoon liittyy paljon kysymyksiä. Helpottaaksemme arkeasi olemme koonneet tähän oppaaseen paljon hyödyllistä tietoa lasten ja nuorten raha-asioista.

Oppaan ensimmäisessä osiossa pääset lukemaan psykologi Maarit Lassanderin vinkkejä siitä, miten raha-asioista kannattaa puhua ja miten taitoja voi harjoitella yhdessä lapsen kanssa. Oppaasta löydät myös eri-ikäisille lapsille ja nuorille sopivia harjoituksia. Oppaan jälkimmäisestä osasta saat selkeät ohjeet käytännön pankkiasiointiin. Tämä mahdollistaa sen, että saat alaikäisen asioita hoidettua helposti ja joustavasti ilman harmaita hiuksia.

Poimi oppaasta omaan elämäntilanteeseesi sopivat tiedot ja muista palata lapsen kasvaessa oppaan pariin. Huomioithan, että jotkut kohdat oppaasta saattavat muuttua esimerkiksi verotuksen tai lakimuutosten myötä, joten muista tarkistaa aina viimeisin tieto.

Toivotamme lukijalle taloudellisesti hyvinvoivaa tulevaisuutta ja antoisia lukuhetkiä oppaan parissa.

Säästöpankki

LAPSILLE JA NUORILLE TALOUDEN VALMIUKSIA

Lapsen opettaminen rahankäyttöön kannattaa aloittaa varhain, sillä lapset vastaanottavat jo hyvin pieninä markkinointiviestintää esimerkiksi lastenohjelmien välisillä mainostauoilla. Jo taaperoiäkäinen lapsi tunnistaa tuotemerkkejä ja brändejä, ja pienikin lapsi voi välittää vanhemmille ostopyyntöjä. Ymmärrys kuluttajuudesta alkaa kehittyä 4–6-vuotiaana, jolloin rahasta olisi hyvä viihteistään puhua.

VANHEMPIEN ROOLI TALOUSTAIDOJEN VÄLITTÄMISESSÄ

Vanhemmat välittävät lapsilleen taitoja, tietoja ja asenteita olemalla vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Mitä enemmän perheessä on läheisyyttä ja vuorovaikutusta, sitä vahvempi on myös vanhempien vaikutus asenteisiin. Vanhemmilta siirtyvät helposti näkemykset riskeistä, kulutuspäätöksistä ja brändeistä, vaikka toki myös kaverit tuovat mukanaan tärkeitä vaikutteita. Vanhempien vaikutus on tutkimusten mukaan yllättävän pitkäkestoinen ja voi olla suurempi nuorten aikuisten taloudelliseen oppimiseen, asenteisiin ja toimintaan kuin kouluopetus ja työkokemus yhteensä. Vaikka aikuisiällä hankittaisiin taloudellista osaamista ja koulutusta, lapsuuden perheen perintö ei siiti häviä vaan saattaa näkyä toiminnassa hyvinkin pitkään.

Vanhempana siis vaikutat enemmän kuin uskotkaan. Kannattaa miettiä, millainen on se viesti, minkä haluat välittää. Enemmän kuin puheen kautta, se välittyy niiden kulutusvalintojen kautta, joita teet, miten niitä teet, sekä niissä asioissa mitä teette perheen ja lasten kanssa yhdessä. Joskus asiat tuntuvat tapahtuvan kuin itsestään, mutta mitä enemmän taloudellisten päätösten takana olevista pohdintoista puhutaan, sitä paremmin myös lapsi oppii tekemään fiksua valintoja tulevaisuudessa.

Vanhempien vinkit ja malli talouden hoitamisesta vaikuttaa myös nuorten aikuisten velkaantumiseen. Taloustaitojen vahvistaminen ja yhdessä vanhempien kanssa tekeminen antaa lapsille paremmat kyvyt lykätä haluamia asioita ja toimia vähemmän impulsiivisesti hankintojen kanssa. Tämä puolestaan auttaa tulemaan toimeen velkojen kanssa. Erityisen tärkeää on, että vanhemmat osallistavat ja tekevät yhdessä lasten kanssa. Neuvominen ja ohjeistaminen ei aina ole yksiselitteisesti hyväksi ja monesti neuvoja annetaan vasta, kun ajatellaan lapsen niitä todella tarvitsevan. Pelkkä tieto taloudesta ei myöskään riitä, vaan tarvitaan myös taitoja ja myönteisiä asenteita taloutta kohtaan.

MITEN PUHUA TALOUSVAIKEUKSISTA PERHEESSÄ

Joskus rahaa on perheessä vähemmän, joskus enemmän. Perhe on kuin pieni yritys, jossa tasapainoillaan erilaisten taloudellisten haasteiden kanssa. Monilla lapsilla ja nuorillakin

on hyvin konkreettinen tapa ajatella asioista, ja he voivat tuntea huolta asioista, joista vanhemmat eivät kuvittelisi heidän huolehtivan. On myös hyvä jutella lapsen kanssa siitä, että raha on väline tiettyjen perustarpeiden toteutumiseen, mutta se ei ole itsessään tarpeellinen ihmisen selviytymiselle, toisin kuin yhteys toisiin ihmisiin. Meille on tärkeintä kuulua perheeseen, saada kavereita ja olla yhdessä tässä maailmassa. Raha auttaa meitä tekemään hyviä valintoja, nukkumaan turvallisessa paikassa, ostamaan ruokaa ja vaatteita ja harrastamaan meille tärkeitä asioita.

Jos perheen taloustilanne on tiukka, lapselle ei saa aiheuttaa syyllisyyden tunnetta tai huolta rahasta. Rahahuolet eivät ole lapsen asia, vaikka rahan käyttöä lapsen kanssa harjoitellaankin. Lapselle kannattaa perustella, miksi rahaa käytetään ruokaan, eikä esimerkiksi uusiin leluihin.

Moni vanhempi on lapsen tiukkojen vaatimusten edessä huokaissut, ettei kyseiseen hankintaan olisi varaa. Todellisuudessa vanhempi ei välttämättä halua ostaa kyseistä tuotetta ja lapselle voi olla hyödyllisempää ymmärtää oikea syy tähän. Näin ei synny väärinkäsityksiä ja lapset ymmärtävät paremmin, miten perheen talous toimii. Tutkimusten mukaan esimerkiksi vanhempien talouden velkaisuudella ei ole juurikaan merkitystä lasten taloustaitojen kannalta, mutta jos vanhemmat välttivät taloudellisista asioista puhumista, sillä oli kielteinen vaikutus nuoren myöhempään luottokortin käyttöön.

Silloin kun perheessä on tilapäisiä tai pitempikestoisia talousvaikeuksia, ja lapset ovat niistä tietoisia, on hyvä kertoa avoimesti mistä on kysymys ja miltä talouden pulmat aikuisesta saattavat tuntua, samalla kuitenkin korostaen perheen turvallisuutta ja aikuisen vastuuta. Tämä senkin takia, että taloudellinen hyvinvointi vaikuttaa hyvinvointiin muillakin elämän alueilla. Lapsi tai nuori ei voi olla vastuussa perheen taloudesta, mutta voi haluta olla omalla panoksellaan avuksi, vaikkapa tarjoutumalla myymään tarpeettomia tavaroita kirpparilla. Lapset ja nuoret ovat myös usein hyvin tarkkaan selvillä siitä, mitä perheessä on meneillään, mutta he eivät ehkä halua kysyä, jos huomaavat aiheen vaikeaksi aikuiselle.

RAHA ON MIELENKIINTOINEN KESKUSTELUN AIHE

Lasten kanssa voi jutella rahasta tavalla, joka herättää mielenkiinnon ja uteliaisuuden. Mielenkiinto puolestaan auttaa suhtautumaan avoimesti ja myönteisesti asioihin, sekä rohkaisee hankkimaan lisää tietoa. Lapsilla ja nuorilla on kyky ajatella asioista tuoreesti ja raha voi olla muutakin kuin vaurauden tai omistajuuden symboli. Jokapäiväinen ympäristömme kertoo siitä, miten rahaa on käytetty, mutta myös siitä, miten sitä ei ole käytetty. Mitä asioita arvostamme, mihin haluamme rahaa käytettävän ja mikä on ympäristömme ja kestävän kehityksen kannalta kannattavaa sijoittamista. Rahaa ei tarvitse omistaa, jotta siitä voisi muodostaa käsityksiä ja mielipiteitä. Meillä on vapaus olla tietoisia ja kiinnostuneita sen tarjoamista mahdollisuuksista.

Rahankäytön opettelu kannattaa kytkeä arkipäivän tilanteisiin, kuten kauppareissuun. Lapselle voi esimerkiksi kertoa, että kaupassa on tuotteita, joita voi ostaa rahalla, mutta kaikkeen ei ole varaa, vaan valintoja pitää tehdä tarpeiden mukaan. Lapsen kanssa voi vertailla eri tuotteita ja hintoja, ja lapsen iästä riippuen, voi lapsen antaa vaikuttaa joihinkin ostopäätöksiin. Lapselle kannattaa kertoa, mistä raha tulee ja mihin kaikkeen rahaa tarvitaan.

JO PIENESTÄ PITÄEN LAPSET OPPIVAT PERUSVALMIUKSIA, JOISTA TULEE MYÖHEMMIN TALOUDEN TAITOJA

Lasten taloustaitojen, tietojen ja asenteiden kehitys tapahtuu käsi kädessä muiden kehityksellisten askelten kanssa. On hyvä tietää, millaisia mahdollisuuksia lapsilla on omaksua näitä perusvalmiuksia, jotta voidaan auttaa lapsia ja nuoria rakentamaan positiivista ja aktiivista kuvaa omasta roolistaan talouden toimijana. Jo pienetkin lapset (4–5-vuotiaat) osaavat hyödyntää perustavia tiedonkäsittelyn taitoja omassa toiminnassaan. He seuraavat ympäristöään, muodostavat ”jos-niin”-käsitteitä erilaisista seurauksista ja hankkivat tietoa maailmasta. Lapsen mieli on hyvin kehittynyt omaksumaan ja oppimaan, omien kokemusten pohjalta. Jos siis haluamme, että lapsi oppii taloudellisia perustaitoja, hänellä olisi hyvä mahdollisuus kokeilla ja oivaltaa itse.

Lapsilla on kehityksellinen valmius säästämiseen n. 5–6 vuoden iässä. Tässä iässä kehityksen askeleet voivat valmistaa heitä taloudellisen toiminnan omaksumiseen ja esimerkiksi säästö-possun hankkiminen voi hyvinkin olla sopiva askel.

Kielen kehityksen kautta lapset oppivat laskemaan ja huomioimaan tapahtumien aikajärjestystä. Kielialueilla, joilla nykyhetkestä ja tulevaisuudesta puhutaan samoilla sijamuodoilla, ihmiset säästävät enemmän, kuin niillä kielialueilla, joilla tulevaisuudelle on oma sijamuotonsa. Tätä on selitetty sillä, että nykyisyyden ja tulevaisuuden ollessa lähempänä toisiaan myös kielellisesti, säästäminen tuntuu helpommalta.

Nuorempien lasten on jo mahdollista harjoitella mielihyvän lykkäämistä ja kärsivällisyyttä, joka palkitaan myöhemmin. Tämä taito vaatii impulssien hallintaa ja sitä voi hyödyntää useissa elämänvaiheissa. Sillä saattaa olla vaikutusta myös myöhemmän työ- ja opintomenestykseen, sillä ilman odottamisen kykyä on vaikeaa toteuttaa itselle merkittäviä tavoitteita. Eläkesuunnittelu, velan ja kulutuksen tasapainottaminen, budjetointi ja säästäminen perustuvat kaikki jo lapsena opittavaan kykyyn harkita ja odottaa. Tästä esimerkkinä on Walter Mischelin kuuluisa vaahtokarkkikoe 1960-luvulla.

Lapset oppivat mm. näitä asioita, joista muotoutuvat vähitellen talouden perustaidot:

- mikä on konkreettista, käsin kosketeltavaa, ja mitä ovat abstraktit ajatukset ja ideat
- samalla asialla tai esineellä voi olla monia ominaisuuksia
- muistia voi auttaa erilaisilla muististrategioilla
- jos haluan, voin odottaa ja saada siitä palkinnon
- erilaisilla esineillä ja asioilla voi olla omistaja, vaikka niitä ei pitäisi juuri sillä hetkellä kädes- sään tai hallussaan
- voin pärjätä erilaisten tunteiden kanssa
- voin ratkaista ongelmia

Lasten kanssa voi jutella siitä, mitä he tekisivät, jos olisivat mukana tällaisessa tutkimuksessa:

Tutkijat tulivat vierailemaan esikouluun. Lapset saivat tulla yksi kerrallaan juttelemaan tutkijan kanssa leikkihuoneeseen. Lapsille tarjottiin vaahtokarkki, mutta myös kerrottiin, että jos he jättäisivät sen odottamaan, he saisivat kaksi vaahtokarkkia myöhemmin.

Jos lasten kanssa harjoittelee odottamista, tehtävää voi helpottaa näillä keinoin:

1. Aseta vaahtokarkki (tai mikä tahansa muu haluttu asia) pois näkyvistä.
2. Tee suunnitelma, mitä tehdä, jos vaahtokarkin himo kasvaa, ”jos-niin”-tilanteen läpikäyminen.
3. Mitä voi tehdä, kun odottaa? Liikkua, laulaa, puhua, tehdä kärrynpyöriä? Toiminnallinen tekeminen vie huomion muualle.

MIKÄ MOTIVOI LASTA OPPIMAAN?

Lapset saavat vanhemmiltaan paljon asenteita ja arvoja, joita he eivät pysty vielä ikänsä puolesta hyödyntämään, mutta jotka muodostavat pohjan tulevaisuuden oppimiselle ja toiminnalle.

Lapset voivat myös harjoitella konkreettisia taitoja leikin ja mielikuvituksen keinoin. Tärkeä asia on tunne omasta osaamisesta. Tällöin lapsi uskoo pystyvänsä oppimaan ja tuntee onnistuvansa, lapsi on kiinnostunut opittavasta asiasta ja pystyy tekemään oppimiseen liittyviä valintoja, olemaan itsenäinen oppija ja saamaan tukea myönteisestä vuorovaikutuksesta. Lasten oma osallistuminen rahan käsittelyyn, hallintaan ja säästämiseen on tärkeää. Tutkimusten mukaan osallisuus lisää myönteisiä asenteita säästämistä kohtaan sekä lisää säästämistä pitkälläkin tähtäimellä.

Mitä on sitten aktiivinen vanhemmuus taloudellisen hyvinvoinnin rakentamisessa? Parhaiten vanhemmat ovat avuksi silloin, kun he opettavat lasta vaikkapa käsittelemään omaa viikkorahaansa, seuraamaan pankkitiliä, tekemään ostoksia ja arvioimaan valintoja jälkeenpäin. Kannattaa myös puhua siitä, että pieniäkin summia voi säästää ja että tekeminen on tärkeämpää kuin lopputulos, etenkin silloin, kun harjoitellaan niitä ensimmäisiä talouden taitoja.

AUTA LASTA OPPIMAAN RAHAN ARVO JA HARJOITTELEMAAN TALOUDENHOIDON TAPOJA

Kun lapsi tottuu ostamaan itse asioita ja olemaan vastuussa pienestä summasta rahaa, hän saa mahdollisuuden kokeilla ja tehdä sekä viisaita että vähemmän viisaita ratkaisuja. Pienen summan ansaitseminen kotitöillä auttaa hahmottamaan ajan ja rahan välistä suhdetta.

Säästäminen on tapa, jonka oppiminen jo varhaisessa lapsuudessa vaikuttaa paljon siihen, kuinka helppoa sen toteuttaminen on aikuisella iällä. Voit auttaa lasta asettamaan säästämistavoitteita ja lykkäämään vaikkapa odotetun lelun ostamista opettamalla hänelle toimivia strategioita. Jos lapsi haluaa skeittilaudan syntymäpäivälahjaksi, hän voi sitä ennen vaikkapa käydä katsomassa läheisiä skeittipuistoja tai suunnitella itse laudan kuvion.

Viikkoraha tai muu säännöllinen tapa ansaita rahaa on hyödyksi, koska vain tekemällä on mahdollista oppia konkreettisia taitoja. Säästäminen lyhyen ja pitkän tähtäimen valintoihin on myös tärkeää. Helpoiten tämä onnistuu, jos lapsilla on mahdollisuus ansaita pieniä taskurahoja usein. Suuremmat summat rahaa mahdollistavat sen, että heidän ei tarvitse tehdä valintoja tai punnita tarpeita ja toiveita.

MITEN ERI-IKÄISET LAPSET OMAKSUVAT TALOUSTAITOJA?

Seuraavassa on ikäkausiin liittyviä taloustaitojen oppimisen kannalta tärkeitä vaiheita lapsen kehityksessä. Lapset, joilla on varhaisia kokemuksia rahan käyttämisestä, voivat liikkua myös nopeammin näiden kehityskausien läpi.

4-7-VUOTIAAT

- Hoitaa pieniä tehtäviä ja muistaa hetken aikaa, ajattelu on vielä konkreettista.
- Opettelee odottamisen ja impulssikontrollin taitoja yksinkertaisissa tehtävissä.
- Ajattelee, että ”se, jolla joku oli ensin” on asian tai esineen omistaja.
- Alkaa vähitellen ajatella, että ideoitakin voi omistaa.
- Huomaa, missä järjestyksessä asiat tapahtuvat.

Tämän ikäiset lapset saattavat kysyä, minkä värinen on säästötili, eli sen tarkoituksen ymmärtämisessä on vielä haastetta. Lapsi ajattelee myös helposti, että rahan laittaminen säästötilille tarkoittaa sen menettämistä. Lapsi alkaa kuitenkin kehittää perustason säästämisen strategioita ja osaa säästää lyhyen tähtäimen tavoitteisiin (päiviä, viikon). Vähitellen (5–6-vuotiaalle) lapselle pystyy kertomaan, mitä hyötyä on säästämisestä ja lapsi voi säästää jo pitempiä aikoja (viikkoja, kuukausia).

Lapsen kanssa voi vaikkapa laskea kolikoita, ja tutustuttaa hänet siihen mitä konkreettinen raha on. Lapselle myös hyvä

motivaation lähde voi olla yhteinen, mukava ostosreissu tai vierailu pankissa, yhdessä vanhemman kanssa. Lapsi omaksuu taitoja ja samalla vahvistaa yhdessä tekemisen tapoja. Ota lapsi mukaan ruokakauppaan, anna vertailla ja tehdä päätöksiä, puhu siitä millä perusteilla valitset tuotteita, tee ostoslista etukäteen ja näytä miten suunnittelemalla voit välttää heräteostoksia ja hankkia vain todella tarvitsemasi asiat.

Tässä iässä lapsi ymmärtää jo, että raha voi olla monissa eri muodoissa: seteleinä ja kolikkoina, pankkikortilla sekä verkossa. Lapsi myös tiedostaa, että ajan myötä rahan muodot ovat kehittyneet. Onkin tärkeää kertoa lapselle, että muutos on jatkuvaa ja tulevaisuudessa raha voi olla muodoissa, joita emme vielä osaa arvata. Lapsi voi myös oppia laskemaan rahaa ja saamaansa vaihtorahaa. Hän saattaa myös tietää, että eri maissa on käytössä erilaisia valuuttoja, joita voi vaihtaa eri paikoissa.

8-10-VUOTIAAT

- Osaa harjoittaa muistia, mm. toiston ja nimeämisen avulla, mutta tarvitsee siinä vielä aikuisen apua.
- Impulssikontrollin taitoja on tullut lisää.
- Huomaa, että muilla voi olla erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä.
- Ymmärtää, että esineiden ja ideoiden omistajuus ei aina tarkoita, että ne ovat itsellä hallussa.
- Laskee numeroita ja osaa puhua tulevaisuudesta.
- Tietää missä järjestyksessä asiat tapahtuvat.

Lapsi ymmärtää jo, millä eri tavoin voi säästää ja mitä hyötyä säästämisestä on, kuten sen, että säästötili auttaa saavuttamaan säästämisen tavoitteita. Lapsen kanssa on hyvä puhua siitä, miten mielihyvää ja palkintoa voi lykätä, ja nauttia myös odotusajasta. Nyt voi tehdä ensimmäisiä pitempiä säästösuunnitelmia, sillä lapset saattavat myös mieluummin säästää kuin kuluttaa ja voivat säästää pitkän tähtäimen tavoitteisiin (kuukausia, vuosia). Tehdään säästämisestä kivaa, ja varmistetaan että lapsi näkee myös konkreettisesti, miten säästöt kasvavat, olipa kyseessä sitten aina raskaampi säästöpossu tai oma säästötili. On myös mielenkiintoista jutella siitä, mitä muuta voi säästää kuin rahaa (esim. Pokémon-kortteja, energiaa, luonnonvaroja).

Vanhempana voit myös jutella lasten kanssa siitä, millaisia arvoja sinulla on rahaan liittyen, ja kysyä, mitä he niistä ajattelevat. Nyt voi jo keskustella myös syvällisemmin eroista halujen, tarpeiden ja toiveiden välillä. Ovatko kaikkien halut ja tarpeet samanlaisia? Tämä pohdinta auttaa lapsia tekemään kulutus-päätöksiä. Vasta tässä iässä lapset ymmärtävät, että mainosten tarkoituksena on saada heidät hankkimaan tuotteita. Lapset

Vinkkejä keskusteluun:

Millaisia erilaisia sanoja on, joilla tarkoitetaan rahaa? Voiko rahasta piirtää kuvan? Missä rahaa tehdään ja miten varmistetaan, että se on virallista, oikeaa rahaa?

Harjoitus:

Piirtäkää paperille kaksi ostoskoriä. Toiseen ostoskoriin laitetaan ne asiat, joita tarvitaan. Toiseen laitetaan ne, joita halutaan, mutta jotka eivät ole aivan välttämättömiä. Anna lapsen ehdottaa tavaroita molempiin ostoskoriin.

voivat myös ymmärtää sen, miten erilaiset tunteet liittyvät säästämiseen. On hyvä keskustella siitä, miten erilaiset mainokset, alennukset, brändit, kaverien kokemukset, sosiaalinen media ja kampanjat vaikuttavat tunteisiimme ja toimintaamme. Lapsen kanssa on hyvä pohtia tapoja, joilla pitää kiinni omista tavoitteista ja välttää tuhlaamista, sekä miettiä, mikä on tarpeellista ja mikä on ns. luksusta.

Lapset alkavat vähitellen ymmärtää erilaisia tapoja, joilla saamme rahaa (lahjat, voittaminen, vastikkeeksi työstä, ehkä kotityöstä). Rahan ansaitseminen auttaa arvostamaan sitä, sekä sen hallintaa ja rahan kanssa tehtäviä päätöksiä. Ansaitsemisen kautta on mahdollista vahvistaa itsenäisyyttä, onnistumisen tunteita ja tyytyväisyyttä.

Tässä iässä lapset alkavat jo olla tietoisempia siitä, millaisia resursseja muilla on käytettävissä ja millaisiin asioihin vaikkapa kavereilla on varaa. Siksi on hyvä puhua myös siitä, miten voi fiksusti mahdollistaa sen, että kaikki voivat osallistua, ilman että rahasta tulee kynnyskysymys. Rahaa voi käyttää myös hyviin tarkoituksiin, ja tehdä yhteiskunnallisesta auttamisesta oman säästötavoitteensa.

11–14-VUOTIAAT

- Abstrakti ajattelu kehittyä, ymmärtää mahdollisia tapahtumia.
- Käyttää itsenäisesti muististrategioita.
- Osaa käyttää tietoa monimutkaisten tehtävien suorittamiseen.
- Pystyy impulssien kontrolliin monimutkaisissa tilanteissa.
- Osaa huomioida muiden näkökulmia ja mielipiteitä.
- Osaa neuvotella, vakuuttaa ja ymmärtää menneisyyden, nykypäivän ja tulevaisuuden aikamääreet.

Tässä iässä lapset ymmärtävät, että säästötilin avulla voidaan saavuttaa sekä lyhyen että pitkän tähtäimen tavoitteita. He osaavat myös yhdistää toisiinsa tiedot talouden hoidosta ja säästämisestä, ja osaavat laskea ja suunnitella budjettia säästämisen tavoitteiden edistämiseksi. Kun lapsi osaa prosenttilaskun, voitte määritellä myös säästöistä saatavan korkoprosentin. Jos lapsi säästää omaa rahaa jotain isompaa hankintaa varten, voitte yhdessä laskea hänelle korkoa, jotta säästötavoitekin täyttyy nopeammin.

Lapset ymmärtävät jo, että rahan muodot ja maksamisen tavat muuttuvat koko ajan. Lapset osaavat myös laskea valuuttamuunnoksia ja ymmärtävät että valuutan arvo voi muuttua ajan myötä. Milloin olisi hyvä hetki vaihtaa vaikkapa euroja dollareihin? Monia saattaa myös kiinnostaa, mitä on finanssiteknologia ja millaisia palveluja se lisää. Teknologia mahdollistaa kuluttamisen ja lainaamisen vain yhdellä klikkauksella, mutta tekee vastuullisen kuluttamisen vaikeammaksi.

Vinkkejä keskusteluun:

Pyydä lasta kuvittelemaan tilannetta, jossa hän on säästänyt pitkään haluamaansa asiaan, ja on vihdoinkin valmis hankkimaan sen. Millaisia tunteita lapselle siitä syntyy sillä hetkellä, entäpä myöhemmin?

Harjoitus:

Lapselle voi antaa tämän tehtävän, kun syntymäpäivä lähestyy. Parhaiten opitaan silloin, kun tekemisellä on konkreettinen tarkoitus ja tavoite.

Mitä jos suunnittelisit oman syntymäpäiväjuhlasasi budjetin. Suunnittele millaiset juhlat ovat tulossa, missä ne pidetään, millainen tarjoilu ja koristelu tekee juhlan, keitä kutsuisit ja mihin käyttäisit rahaa. Etsi hintoja netistä, niin saat budjetistasi mahdollisimman tarkan.

Vinkkejä keskusteluun:

Työn ja rahan väliset yhteydet ovat tämän ikäisille lapsille jo selkeämpiä. Lapselle voi näyttää vaikkapa oman palkkakuitin ja kertoa, mitä siitä näkyy. Mitä ovat verot ja työeläkemaksut, mikä on nettopalkka ja mikä on bruttopalkka. Näitä asioita on hyvä ymmärtää jo silloin kun edessä on ensimmäinen kesätyö tai harjoittelu.

Harjoitus:

Lapselle voi antaa vaikkapa nämä tehtävät, ja jutella yhdessä siitä, onko jokin ajatus taloudesta muuttunut tai tarkentunut niiden myötä.

- Osta kahdesta eri kaupasta ja vertaile hintoja.
- Tee oma viikkobudjetti, mitä siihen kuuluu?

15–18-VUOTIAAT

Nuoren taloudellisen osaamisen tukeminen on tärkeää, varsinkin tässä vaiheessa, kun perustiedot ja taidot on hankittu, mutta mahdollisuudet itsenäiseen rahan käyttämiseen ovat ehkä olleet vielä vähäisiä. Nuori alkaa tehdä yhä enenevässä määrin omia päätöksiä ja testata omaa pystyvyyttään. Isommille, lukio- tai ammattikouluikäisille nuorille, voi jo puhua avoimemmin vanhempien omasta taloudellisesta tilanteesta. Vanhemmat voivat kertoa nuorelle, paljonko saavat palkkaa. Se voi tuntua aikuisuuden kynnyksellä olevasta teinistä suurelta summalta. Todellisuuden valaisemiseksi vanhemmat voivat sen jälkeen käydä nuoren kanssa läpi, millaiset perheen menot ovat. Paljonko kuukaudessa kuluu asumiseen, ruokaan, autoon ja muuhun liikkumiseen ja muihin pakollisiin kuluihin, sekä miten vanhemmat säästävät rahaa. Se opettaa suhteellisuudentajua ja menojen ennakointia.

Nuorten kanssa olisi hyvä puhua myös siitä, mitä tapahtuu, jos ei ole säästöjä ja tulee yllättäviä menoja. On hyvä hahmottaa, miksi ihmiset lainaavat rahaa, ja mitä se maksaa, mitä riskejä voi lainaamisella olla ja mikä on hyvää lainaa. Kun nuoret pohtivat oman tulevaisuutensa ja opintojensa rahoittamista, heitä usein kiinnostaa tietää, miten voi rahoittaa opiskelua, esim. mitä on opintolaina ja miten se eroaa muista lainoista.

Vinkkejä keskusteluun:

Rahan kanssa voi myös huijata. Miltä se tuntuu? Miten voi suojella itseään? Mitä on rahan väärentäminen tai rahanpesu. Mitä voi tehdä silloin kun on joutunut huijauksen tai identiteettivarkauden uhriksi? Mitä ovat kalasteluviestit?

Harjoitus:

Tutustukaa yhdessä pankkiin, ja siihen, millaisia palveluja pankki tarjoaa. Miksi on olemassa erilaisia pankkikortteja? Mitä eroa on säästämällä ja sijoittamisella? Mikä on riski sijoittamisessa, entä hyöty? Ihmisillä on erilaisia tarpeita ja kykyjä tulla toimeen riskien kanssa, niistäkin on hyvä puhua. Voitte vaikkapa pohtia sijoituskohteita ja voiko nuori tehdä itse jonkin pienen sijoituksen.

SÄÄSTÖPANKKI- ALAIKÄISEN ASIOIDEN HOITAMINEN PANKISSA

Lapsen raha-asioita hoidettaessa vanhemmat toimivat tavallisesti alaikäisen lapsensa edunvalvojina. Vanhempien tulee hoitaa lapsen raha-asioita yhdessä tai toinen vanhempi voi valtuuttaa toisen toimimaan yksin hänen puolestaan valtakirjalla. Pankki auttaa täyttämään valtakirjan, jolla lapsen vanhemmat voivat antaa valtuutuksen toisilleen tai muulle valtuutetulle (esim. isovanhemmat tai kummi) tärkeimpien ja tavallisimpien alaikäisen pankkiasioden hoitamiseen.

Alaikäisten lasten asiointi pankissa eroaa hieman riippuen siitä, onko kyseessä alle 15-vuotias lapsi vai 15–17-vuotias lapsi.

Alaikäisyyteen perustuva edunvalvonta päättyy lapsen täytettyä 18 vuotta. Tällöin esimerkiksi vanhempien käyttöoikeudet lapsen tiliin päättyvät ja siirtyvät yksin 18 vuotta täyttäneelle. Sama koskee muille henkilöille annettuja tilinkäyttöoikeuksia, jotka vanhemmat ovat antaneet.

LASTEN JA NUORTEN PÄIVITTÄISASIOINTI

TILIN AVAUS

Jo pienelle lapselle kannattaa avata oma tili ja aloittaa säästäminen pienilläkin summilla. Kun alaikäiselle avataan asiakkuus, tarvitaan voimassa oleva passi tai henkilökortti, sekä molempien vanhempien suostumus, yksinhuoltajalla todistus yksinhuoltajuudesta. Jos lapsella ei ole passia tai henkilökorttia, hänelle voidaan kuitenkin avata asiakkuus ja tili. Jos alaikäiselle myönnetään kortti tai annetaan pankkitunnukset, tarvitaan passi tai henkilökortti.

Valtakirjaa käyttämällä tilin voi avata myös vain toinen vanhemmista. Valtakirja allekirjoitetaan sähköisesti pankkitunnuksilla. Vanhemmat voivat toistensa lisäksi valtuuttaa myös muun henkilön, esimerkiksi isovanhemman tai kummin, avaamaan alaikäiselle tilin. Tilin avauksen yhteydessä ei tarvitse vielä tallettaa rahaa.

Myös alaikäisen tilin lopettamisesta päättävät vanhemmat yhdessä tai toinen vanhemmista yksin toisen valtuuttamana.

Molemmille vanhemmille tulee yleensä myös käyttöoikeus lapsen tiliin ja se on mahdollista saada näkyviin molempien vanhempien verkkopankkiin. Tiliä avattaessa tai valtakirjaa täytettäessä määritellään, kuka lapsen tiliä voi käyttää. Käyttöoikeus alaikäisen tiliin voi olla esim:

1. kummallakin vanhemmalla erikseen,
2. ainoastaan toisella vanhemmalla,
3. alaikäisellä tai
4. muulla henkilöllä.

Pääsääntöisesti vanhemmat määräävät yhdessä myös 15–17-vuotiaan varoista, mutta poikkeuksena ovat varat, jotka nuori on itse ansainnut, esimerkiksi kesätöistä ansaittu ansiotulo, hänelle maksetut tuet tai varusmiehen päiväraha. Tällaisia varoja varten 15–17-vuotias voi myös avata yksin tilin, tilata maksukortin tai avata verkkopankin.

Lue lisää tilin avauksesta: www.saastopankki.fi/tili-lapselle

MAKSUKORTTI JA VERKKOPANKKISOPIMUS

Myös maksukorteista ja pankkitunnuksista sopiminen, mukaan lukien palveluiden lopettaminen, edellyttää molempien vanhempien suostumusta.

Lapsi ja vanhemmat allekirjoittavat verkkopankkisopimuksen aina konttorissa. Toiselta vanhemmalta voidaan kuitenkin hyväksyä sähköisesti allekirjoitettu valtakirja.

Maksukortin tilaus ja sopimuksen allekirjoitus tehdään yleensä myös konttorissa, mutta sen voi tilata myös ilman konttorissa käyntiä, esimerkiksi asiakaspalvelun kautta. Tällöin korttisopimus allekirjoitetaan joko verkkopankissa tai sähköisessä allekirjoituspalvelussa.

Visa Debit Online -kortti voidaan pääsääntöisesti myöntää 10 vuotta täyttäneelle ja vanhempien harkinnan mukaan myös tätä nuoremmalle alaikäiselle. Kortti myönnetään alaikäisen nimellä ja korttisopimuksen allekirjoittavat lapsen lisäksi hänen vanhempansa yhdessä tai toiselta vanhemmalta valtakirjan saanut yksin.

Kortin ja pankkitunnusten myöntäminen alaikäiselle edellyttää, että alaikäinen tunnistetaan ja henkilöllisyys voidaan todentaa voimassaolevasta passista tai henkilökortista. Pankissa asioiva huoltaja tunnistetaan myös passista tai henkilökortista. Lisäksi alaikäisen asiakastiedot on päivitettävä.

Alaikäiselle myönnetty kortti ja siihen liittyvä tunnusluku toimitetaan lapselle kotiin, jos hänet on kortin hakemisen yhteydessä konttorissa tunnistettu ja hänen henkilöllisyytensä on todennettu. Jos kortti on tilattu esimerkiksi asiakaspalvelun kautta, tunnusluku toimitetaan kotiin ja kortti konttorista noudettavaksi.

Kun annat lapsellesi oman kortin, muista, että vanhempana sinulla on vastuu opettaa lapsellesi kortin ja pankkipalveluiden turvallinen käyttö. Muista nämä:

- Voit vanhempana seurata kortin käyttöä omasta verkkopankistasi.
- Kortille kannattaa asettaa käyttörajat ja maantieteellinen raja. Lomamatkojen ajaksi käyttöaluetta voidaan tilapäisesti laajentaa.
- Kortilta voidaan erikseen estää verkkokauppa-maksut.
- Myös automaattinostot voidaan estää tarvittaessa ja korttia voi käyttää tällöin vain maksamiseen.
- Lapsen kanssa on hyvä käydä läpi kortin turvallista säilyttämistä. Esimerkiksi tunnuslukua ja korttia ei saa säilyttää samassa paikassa. Korttia tai sen tietoja ei myöskään saa luovuttaa toiselle henkilölle. Kortin kuvaaminen sosiaaliseen mediaan tarkoittaa korttitietojen luovuttamista ja tätäkään ei pidä tehdä.
- Jos kortti katoaa tai jää automaattiin, tulee kortti sulkea välittömästi soittamalla numeroon 020 333. Vastuu kortin käytöstä lakkaa vasta, kun katoamisilmoitus on tehty.

PANKKITUNNUKSET

Pankkitunnukset voidaan pääsääntöisesti avata 15 vuotta täytäneelle ja vanhempien harkinnan mukaan myös tätä nuoremalle alaikäiselle. Nuoren kanssa on käytävä huolellisesti läpi se, mitä mobiili- ja verkkopankissa voi tehdä, ja miten pankkitunnuksilla voi tunnistautua myös muihin palveluihin kuin Säästöpankin mobiili- ja verkkopankkiin. Vanhempien on hyvä muistuttaa myös siitä, että verkkopankkitunnuksia tarvitaan myös verkkokauppaostoksiin.

Pankkitunnuksilla nuori voi tehdä muutakin hyödyllistä:

- Olla yhteydessä omaan pankkiinsa ja varata ajan konttoriin.
- Hoitaa asiointia viranomaisten kanssa helposti ja turvallisesti (mm. [kela.fi](https://www.kela.fi), [vero.fi](https://www.vero.fi) ja muuttoilmoitus Digi- ja väestötietovirastoon).
- Monissa verkkokaupoissa pääsee maksamaan ostokset suoraan kirjautumalla verkkopankkiin.
- Tunnistautua turvallisen verkkomaksamisen palvelussa kortilla maksettaessa.

LAPSELLE SÄÄSTÄMINEN JA SIOITTAMINEN

Lapselle säästäminen kannattaa aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen ensimmäiset 17 vuotta kuluvat nopeasti ja pian mietitään, mistä saadaan rahat ajokorttia, opintoja tai ensiasuntoa varten. Vanhemmat tekevät alaikäistä koskevat säästämisen ja sijoittamisen päätökset yhdessä. Tässäkin toinen voi valtuuttaa yksilöidyllä valtakirjalla toisen vanhemmista toimimaan yksin ja tekemään muutoksia sijoituksiin.

RAHASTOSÄÄSTÄMINEN

Jos rahoille haluaa mahdollista tuottoa, kannattaa harkita säästämistä rahastoon. Lapselle voi siirtää kuukausittain varoja hänen omalle tililleen, josta rahastosäästäminen automaattisesti pyörii valitsemaanne kohteeseen. Lapselle säästämässä pienetkin säästösummat kerryttävät suuria pääomia pitkällä ajalla. Pitkällä sijoitushorisontilla korostuu korkoa korolle -vaikutus, jossa kertyneelle tuotolle alkaa kertyä tuottoja ja vaurastuminen tehostuu. Esimerkiksi 50 euron kuukausisäästö kerryttää korkoa korolle -vaikutuksen ansiosta 20 vuodessa 7 % vuosituotolla yli 20 000 euroa!

Vinkki! Kannattaa miettiä valmiiksi jokin tavoite, esimerkiksi summa, joka lapsella on koossa 25-vuotiaana, osana oman asunnon hankintaa. Näin säästötavoite konkretisoituu ja se on helpompaa saavuttaa. Säästösummaa voi tietysti muuttaa vuosien varrella isommaksi tai pienemmäksi.

OSAKESÄÄSTÄMINEN

Mikäli lapselle halutaan sijoittaa suoriin osakkeisiin, avataan tätä tarkoitusta varten arvo-osuustili. Suoria osakesijoituksia on syytä seurata ja olla kiinnostunut kohdeyrityksistä. On tärkeää muistaa myös hajautus, niin maantieteellisesti, toimialoittain kuin ajallisestikin.

SÄÄSTÖVAKUUTUS

Kannattaa tutustua myös säästövakuutukseen. Säästövakuutukseen voi valita rahastot tai valmiit varainhoitoratkaisut Säästöpankin valikoimista, ja esimerkiksi rahan siirtäminen rahastosta toiseen onnistuu vakuutuksen sisällä ilman kuluja. Sijoituskohteille muodostunutta tuottoa ei myöskään veroteta kohteita vaihdettaessa. Kuukausittaisen minimisumman voi hajauttaa säästövakuutuksen sisällä useisiin rahastoihin.

LAHJOITTAMINEN

Lapselle saatetaan antaa rahalahjoja niin vanhempien kuin muunkin läheisen toimesta. Yksi lahjanantaja voi antaa verovapaana lahjana alle 5 000 euroa kolmen vuoden välein tai 138 euroa kuukaudessa samalle lahjansaajalle.

Lahjasta tulee maksaa lahjaveroa kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. 1.1.2017 lukien veroa tulee suorittaa, jos lahjan arvo on 5 000 euroa tai enemmän. Saadut lahjat on ilmoitettava verottajalle oma-aloitteisesti. Lapsen verotusta koskevat ilmoitukset ovat vanhempien vastuulla. Tarkista aina ajantasaiset tiedot verottajan sivuilta.

Mikäli kyseessä on merkittävä lahjoitus, on lahjan vastaanotamista varten haettava DVV:lta (Digi- ja väestötietovirasto) edunvalvojan/vanhemman sijainen. Merkittävyyttä on arvioitava tapauskohtaisesti. Merkittävänä voidaan pitää esimerkiksi yli 20 000 euron lahjoitusta, koska yli 20 000 euron varallisuudesta vanhempi on velvollinen tekemään DVV:lle vuosittain.

Lapselle voidaan lahjoittaa rahasto-osuuksia tai osakkeita myös lahjakirjalla. Lapsen vanhemmat ottavat vastaan lahjan lapsen puolesta. Lahjakirja toimii saantokirjana, jonka lahjoittaja toimittaa pankkiin. Lahjakirjan tekemiseen kannattaa käyttää asiantuntijaa, esimerkiksi pankin juristia. Lahjan verotusarvo sekä hankinta-arvo saajalle on lahjoitettavien sijoituskohteiden markkina-arvo lahjoitusajankohtana.

Vakuutuslahja voidaan toteuttaa tekemällä vakuutus sopimus lapsen nimiin tai kirjaamalla alaikäinen vakuutuksen säästösumman edunsaajaksi. Kuka tahansa voi tehdä omiin nimiin vakuutus sopimuksen, jonka edunsaaja on alaikäinen lapsi. Edunsaajalla tarkoitetaan sitä, jolle vakuutus korvaus maksetaan vakuutuksen erääntyessä tai kuolintapauksessa. Mikäli vakuutuksen erääntyminen laitetaan esimerkiksi ajankohtaan, jolloin lapsi täyttää 18 vuotta, vakuutus korvaus voi vaikuttaa muihin etuisuuksiin kuten opinto- tai asumistukeen.

ITSENÄISTYVÄN NUOREN RAHA-ASIAT

Teini-iässä nuori alkaa viettää yhä enemmän aikaa kodin ulkopuolella ja käy esimerkiksi kahviloissa ja elokuvissa. Raha-asiat voivat kuitenkin olla nuorelle hämmästyttäviä. Siksi itsenäistyvän nuoren kanssa kannattaa opetella yhdessä esimerkiksi maksukortin ja mobiilipankin käyttöä sekä laskujen maksamista.

Vanhempien on hyvä miettiä näitä vuosia sekä lapsen kiinnostuksen kohteita jo etukäteen. Mitä tarpeita voi tulevaisuudessa syntyä ja miten niihin voi varautua esimerkiksi säästämällä?

Lue lisää nuorten raha-asioista: www.saastopankki.fi/nuoret

TEINI VOI SÄÄSTÄÄ ITSE

Teini-ikäisellä alkaa usein olla yhä enemmän omaa rahaa, ja teini saa todennäköisesti ensimmäiset työkokemuksensa ja palkkansa. Tuloja saattaa tulla myös esimerkiksi rippi- tai valmis- tujaislahjoista. Tässä vaiheessa vanhemman kannattaa auttaa rahankäyttöä opettelevaa nuorta suunnittelemaan talouttaan pitkäjänteisesti. On hyödyllistä pohdiskella eri vaihtoehtoja esimerkiksi ensimmäisten palkkatulojen sijoittamiseksi tai säästämiseksi.

Jos nuorelle on kertynyt säästöjä ja sijoituksia, niin myös näiden hoitamiseen on hyvä olla yhteinen suunnitelma. Apua erilaisista sijoitusvaihtoehdoista käytävään keskusteluun saat omasta pankistasi ja joskus voikin olla järkevää varata yhteinen tapaa- misaika pankkiin sijoitusneuvotteluun, jossa asiantuntijan kanssa yhdessä keskustellaan säästöjen ja sijoitusten hoitamisesta.

ASP-TILI

Yksi säästövaihtoehto on 15–44-vuotiaille tarkoitettu ASP-tili, jonne pystyy kerryttämään itse tienattua rahaa 15-vuotiaasta lähtien. ASP- eli asuntosäästöpalkkiotilin talletuskorko on tavallista suurempi, ja kun nuori on säästänyt vähintään 10 % asunnon kauppahinnasta, hän voi saada puuttuvalle loppu- osalle ASP-lainan.

ASP-tilin voi avata 15–44-vuotias, joka ei ole aiemmin omistanut asunnosta 50 %:a tai enemmän. Alaikäisellä on oltava omia tuloja, jotta ASP-tili voidaan avata. Tuloista on toimitettava todis- tus vuosittain pankille.

ASP-tilille talletetaan rahaa yhden tai kolmen kuukauden välein. Tavasta riippumatta kolmen kuukauden sisällä – eli yhden vuosi- neljänneksen kuluessa – tulee säästösumman olla minimissään 150 euroa. Eli nuori pääsee asuntosäästämisen alkuun jo 50 eurolla kuukaudessa! Maksimisäästösumma voi olla joko 1 500 euroa kuukaudessa tai 4 500 euroa kolmen kuukauden välein.

Talletuksia tehdään vähintään kahdeksan vuosineljänneksen ajan. Nopeimmillaan tavoite täyttyy siis kahdessa vuodessa. Säästöajan ei tarvitse kuitenkaan olla yhtenäinen, vaan

tarvittaessa voi pitää vapaita jaksoja. ASP-säästämisen kestolle ei ole takarajaa, mutta tilin lisäkorko maksetaan vain viidelle ensimmäiselle talletusvuodelle. ASP-säästäminen ei missään vaiheessa sido nuorta asunnon ostoon, vaan sopimuksen voi halutessaan keskeyttää.

ASP-tilin hyödyt:

- hyvä korkotuotto verottomana
- 1 % korko talletukselle
- lisäksi maksamme vielä takautuvasti 2–4 % lisäkoron, jos täytät ASP-tilin ehdot eli saavutat säästötavoitteen ja ostat asunnon. Lisäkorkoa maksetaan tilin avausvuodelta sekä viideltä seuraavalta vuodelta. Lisäkorko maksetaan enintään 10 % osuudelle ostettavan asunnon kauppahinnasta.
- talletuksellesi maksettava korko on verotonta
- korko ja lisäkorko lasketaan mukaan säästö- osuuteen
- matalampi lainakorko ja valtion tuki.

Lue lisää ASP-tilistä: www.saastopankki.fi/asp-tili

OPINTOLAINA

Opiskelun voi rahoittaa monella eri tavalla. Apuna on opintotuki ja asumistuki. Tämän lisäksi voi myös hakea opintolainaa. Opin- tolainan avulla nuori voi täysillä keskittyä opiskeluihin – ja siten valmistua nopeammin ja päästä tienamaan.

Opintolainan vakuutena toimii Kelan myöntämä valtiontakaus, eikä nuori tarvitse lainan saamiseen muita vakuuksia. Nuoren tulee ensin hakea Kelalta päätöstä valtiontakauksesta, jonka jälkeen voi hakea lainaa omasta pankista.

Nuorta on hyvä muistuttaa lainaa ottaessa, että kaikki lainat on maksettava takaisin. Opintolainan takaisinmaksu alkaa kuiten- kin vasta opintojen päättymisen jälkeen.

Lue lisää opintolainasta:

www.saastopankki.fi/opintolaina

Vinkki! Itsenäistyvän nuoren kanssa on myös erittäin tärkeää jutella siitä, jos rahat eivät riitä. On hyvä käydä läpi esimerkiksi eri luottotyyppisiä, kuten osamaksa- mista, kulutusluottoja ja luottokorttimaksamista.

BUDJETTI

Nuoren kannattaa opetella budjetoimaan omia tuloja sekä menoja, ja mikä tärkeintä, sisällyttää säästäminen osaksi rutineja. Budjetointiin ja menojen seurantaan kannattaa hyödyntää

erilaisia työkaluja joko mobiilissa, Excelissä tai ihan kynää ja paperia käyttäen. Hyödyntäkää alla olevaa budjettitaulukkoa tai ottakaa taulukosta mallia oman budjettitaulukon tekemiseen.

Tulot	Kuukausi	Vuosi
Palkka		
Avustukset / tuet		
Opintolaina		
Muut tulot		
Yhteensä		
Toistuvat kulut	Kuukausi	Vuosi
Asuminen (vuokra / lainanlyhennys + vastike)		
Sähkölasku		
Vesilasku		
Nettilasku		
Puhelinlasku		
Äpit/suoratoistopalvelut		
Vakuutukset		
Muut laskut		
Yhteensä		
Muut laina- ja luottokulut	Kuukausi	Vuosi
Opintolaina		
Luottokortti		
Muu laina tai luotto		
Yhteensä		
Säästäminen	Kuukausi	Vuosi
Säästötili		
Rahastot		
ASP-tili		
Muut sijoitukset		
Muu säästäminen		
Yhteensä		
Muut kulut	Kuukausi	Vuosi
Ruokakauppa		
Ravintolat, kahvilat, jne.		
Matkaliput		
Autokulut		
Tapahtumat		
Shoppailu		
Muut menot		
Yhteensä		
Tulos		

Asiakaspalvelumme auttaa sinua
numerossa 0100 5252
ma-pe 8–20
la 10–14

Puhelun hinta: pvm/mpm